

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ІЛЮСТРУВАННЯ

Робоча програма
для студентів спеціальності
186 "Видавництво та поліграфія"
першого (бакалаврського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017

УДК 655 (07)
ББК 76.1р
І-49

Затверджено на засіданні кафедри комп'ютерних систем і технологій.
Протокол № 3 від 13.10.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: О. І. Пушкар
Т. Ю. Андрющенко

Ілюстрування : робоча програма для студентів спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" першого (бакалаврського) рівня : [Електронне видання] / уклад. О. І. Пушкар, Т. Ю. Андрющенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 44 с.

Подано основні положення щодо організації навчального процесу за даною навчальною дисципліною. Програма включає опис структури дисципліни, тематичний план, вимоги до студентів, принципи поточного та підсумкового контролю знань студентів, а також плани лекцій, лабораторних і самостійних занять.

Рекомендовано для студентів спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 655 (07)
ББК 76.1р

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Навчальна дисципліна "Ілюстрування" вивчається студентами спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" першого (бакалаврського) рівня протягом третього семестру і є методологічною та методичною основою для опанування студентами предметної області створення ілюстрацій для друкованих та електронних видань.

Навчальна дисципліна належить до групи вибіркових дисциплін і забезпечує підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності в умовах сучасного розвитку друкованих та електронних видань. У подальшому дисципліна "Ілюстрування" забезпечує вивчення таких навчальних дисциплін, як "Основи композиції та дизайну", "Видавнича справа та технічне редагування" тощо. Навчальна дисципліна забезпечує підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності в умовах розвитку друкованих та електронних видань. Дисципліна готує студентів до вивчення взаємопов'язаних професійно-орієнтованих і спеціальних питань друкованих та електронних видань, до використання отриманих знань під час підготовки курсових, кваліфікаційних робіт, дипломних проєктів, у процесі розв'язання практичних задач.

Навчальна дисципліна "Ілюстрування" є вибірковою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" першого (бакалаврського) рівня.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 18 "Виробництво та технології"	За вибором
Змістових модулів – 2	Спеціальність 186 "Видавництво та поліграфія"	Рік підготовки
Загальна кількість годин – 120		1-й
		Семестр
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 4	Перший (бакалаврський) рівень	2-й
		Лекції
		18 год
		Лабораторні
		42 год
		Самостійна робота
		60 год
Вид контролю: залік		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 100 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування знань і навичок стосовно обґрунтування вибору технік створення ілюстрацій; надання студентам необхідного уявлення щодо методик створення ілю-

страцій; надання студентам необхідного уявлення щодо стилів створення ілюстрацій; викладення студентам знань про властивості матеріалів та інструментів створення ілюстративного матеріалу; формування у студентів комплексу знань та вмінь, які допоможуть їм у майбутньому самостійно створювати високоякісні ілюстрації; вивчення можливостей і одержання практичних навичок у використанні комп'ютерної техніки для створення скетчів; вивчення можливостей і одержання практичних навичок у використанні комп'ютерної техніки для створення колажів; вивчення можливостей і одержання практичних навичок у використанні комп'ютерної техніки для створення цифрових ілюстрацій.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

оволодіння навичками створення ілюстрацій для різних видів друкованих видань;

обрання колірної гами видання та створення цифрових ілюстрацій.

Об'єктом навчальної дисципліни є техніки створення ілюстрацій.

Предметом навчальної дисципліни є техніки створення класичних та цифрових ілюстрацій; способи використання інструментів і матеріалів для створення класичних ілюстрацій; програмне та апаратне забезпечення для створення цифрових ілюстрацій; методика створення ілюстрацій, що забезпечують навчальний процес.

Дисципліна належить до групи вибіркових дисциплін і забезпечує підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності в умовах сучасного розвитку друкованих та електронних видань. Подальший розвиток ідеї дисципліни набувають у дисциплінах "Основи композиції та дизайну", "Видавнича справа та технічне редагування" тощо. Навчальна дисципліна забезпечує підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності в умовах розвитку друкованих та електронних видань. Дисципліна готує студентів до вивчення взаємопов'язаних професійно-орієнтованих і спеціальних питань друкованих та електронних видань, до використання отриманих знань під час підготовки курсових, кваліфікаційних робіт, дипломних проектів, у процесі розв'язання практичних задач.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання лабораторних робіт. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі види занять розроблені відповідно до трансферної системи організації навчального процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

основні поняття, пов'язані з діяльністю ілюстратора;

основні поняття, пов'язані з ілюстрацією;

види діяльності ілюстратора;

принципи ілюстрування паперових та електронних видань;

стилі та напрями ілюстрування;

властивості матеріалів та інструментів для створення ілюстрацій;

види ілюстрацій та способи їх створення;

техніки створення ілюстрацій;

особливості створення цифрових ілюстрацій;

властивості програмного забезпечення для створення цифрових ілюстрацій;

властивості програмного забезпечення для створення колажів;

способи оцифрування та ретушування ілюстрацій, виконаних на паперових носіях;

принципи композиційної побудови ілюстрацій та їх взаємозв'язок із текстом;

вміти:

виділяти об'єкт і предмет навчальної дисципліни, формулювати її мету;

аналізувати основні складові стилю відомих ілюстраторів та застосовувати результати у своїх роботах;

створювати скетчі;

створювати ілюстрації, за допомоги різних матеріалів (акварельної та акрилової фарб, акварельних олівців, масляної та сухої пастелі, гуаші, пластиліну тощо);

створювати колірну гаму для ілюстрації;

вибирати папір для кожного типу фарби;

перетворювати намальовані ілюстрації до растрового формату;

вибирати програмне забезпечення для створення ілюстрацій;

користуватися апаратними та програмними засобами для створення ілюстрацій;

створювати комплексні ілюстрації, що складаються з декількох пов'язаних за тематикою зображень (мальовані історії);

створювати ілюстрації для електронних мультимедійних видань, у тому числі навчального характеру.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними **компетентностями**, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
ІЛ* 1	Здатність вибирати і застосовувати ілюстрації на етапі додрукарської підготовки для різних видів видань	Визначати оптимальні ілюстрації для різних видів видань
		Визначати способи застосування ілюстрації на етапі додрукарської підготовки для різних видів видань
		Проводити аналіз ілюстрації на етапі додрукарської підготовки для різних видів видань
ІЛ 2	Здатність вибирати і застосовувати інструменти та матеріали для створення ілюстрацій. Здатність вибирати і застосовувати техніки створення ілюстрацій	Визначати способи застосування інструментів та матеріалів для створення ілюстрацій
		Здійснювати обґрунтований вибір матеріалів для створення ілюстрацій
		Здійснювати обґрунтований вибір техніки створення ілюстрацій
		Застосовувати техніки створення ілюстрацій
ІЛ 3	Здатність створювати цифрові ілюстрації за допомоги різних програмних засобів	Визначати технологію розробки цифрові ілюстрації за допомоги різних програмних засобів
		Здійснювати обґрунтування вибору різних плаґіни для створення цифрові ілюстрації
		Здійснювати обґрунтування вибору різних плаґіни для створення цифрові ілюстрації

* Ілюстрування.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. А.1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 Класичне ілюстрування

**Тема 1. Вступ до ілюстрування. Робоче місце ілюстратора.
Елементи друкованого видання, що потребують ілюстрацій**

- 1.1. Визначення поняття "ілюстрування".
- 1.2. Призначення ілюстрацій.
- 1.3. Види ілюстрацій.
- 1.4. Робоче місце ілюстратора.

**Тема 2. Інструменти та матеріали для створення ілюстрацій.
Техніки створення ілюстрацій за допомогою інструментів та матеріалів**

- 2.1. Олівці (графітний та кольорові). Властивості інструментів та техніка малювання.
- 2.2. Акварель та акварельні олівці. Властивості фарб, інструментів, паперу для акварелі, техніка малювання. Допоміжні добавки для покращення властивостей фарби.
- 2.3. Пастель. Властивості фарб, папір для пастелі, техніка малювання. Способи закріплення малюнку на поверхні.
- 2.4. Акрил. Властивості фарб, папір для акрилу, техніка малювання.
- 2.5. Гуаш. Властивості фарби, техніка малювання.
- 2.6. Масло. Властивості фарби, підготовка поверхні для малювання.
- 2.7. Пластилін. Властивості матеріалу, техніки створення ілюстрацій.
- 2.8. Ілюстрації з паперу. Огляд технік.
- 2.9. Пензлі для малювання, їх види та властивості.
- 2.10. Гумки для стирання, їх види та властивості.

Змістовий модуль 2

Ілюстрування із використанням програмного забезпечення

Тема 3. Аналіз стилів відомих ілюстраторів. Розроблення власного стилю. Основи малювання (пропорції, світло, тінь). Основи скетчингу. Колір в ілюстрації (робота з колірним кругом, колір світла і тіні)

- 3.1. Поняття стилю ілюстрування.
- 3.2. Аналіз стилів відомих ілюстраторів.

3.3. Скетч та способи його створення.

3.4. Колір в ілюстрації. Основні аспекти створення колірної гами для ілюстрації. Кольори світла та тіні.

Тема 4. Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій

4.1. Програмні засоби для створення растрових ілюстрацій.

4.2. Програмні засоби для створення векторних ілюстрацій.

4.3. Апаратні засоби для створення та оброблення ілюстрації (огляд графічних планшетів та моніторів).

Тема 5. Комікс. Створення персонажів для друкованих та електронних видань (статичних та анімованих). Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій

5.1. Поняття коміксу та історія його виникнення.

5.2. Види коміксів та стильові вимоги до його створення.

5.3. Техніки створення коміксу.

Тема 6. Техніки малювання у растрових та векторних редакторах. Використання фільтрів та плагінів для створення візуальних ефектів

6.1. Техніки створення ілюстрацій у растрових редакторах.

6.2. Техніки створення ілюстрацій у векторних редакторах.

6.3. Використання фільтрів та плагінів для створення візуальних ефектів.

Тема 7. Техніки перетворення намальованих та пластилінових ілюстрацій до цифрової форми. Ілюстрації як метафори у інтерфейсі користувача (пиктограми, елементи навігації)

7.1. Апаратні засоби для відцифрування ілюстрацій, їх параметри.

7.2. Правила встановлення освітлення для фотографування глянцевого та матового поверхонь.

7.3. Особливості ретушування відцифрованих ілюстрацій.

7.4. Інструменти та фільтри для оброблення цифрових ілюстрацій.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни

і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
		лекційні	лабораторні	самостійна робота	
	виконання ІЗ	підготовка до занять			
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Класичне ілюстрування					
<i>Тема 1.</i> Вступ до ілюстрування. Робоче місце ілюстратора. Елементи друкованого видання, що потребують ілюстрацій	13	2	4		7
<i>Тема 2.</i> Інструменти та матеріали для створення ілюстрацій. Техніки створення ілюстрацій за допомогою інструментів та матеріалів	36	6	12		18
Разом за змістовим модулем 1	49	8	16		25

1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 2. Ілюстрування із використанням програмного забезпечення					
<i>Тема 3.</i> Аналіз стилів відомих ілюстраторів. Розроблення власного стилю. Основи малювання (пропорції, світло, тінь). Основи скетчингу. Колір в ілюстрації (робота з колірним кругом, колір світла і тіні)	16	2	6		8
<i>Тема 4.</i> Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій	14	2	6		6
<i>Тема 5.</i> Комікс. Створення персонажів для друкованих та електронних видань (статичних та анімованих). Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій	14	2	4		8
<i>Тема 6.</i> Техніки малювання у растрових та векторних редакторах. Використання фільтрів та плагінів для створення візуальних ефектів	15	2	6	6	1
<i>Тема 7.</i> Техніки перетворення намальованих та пластилінових ілюстрацій до цифрової форми. Ілюстрації як метафори у інтерфейсі користувача (пиктограми, елементи навігації)	12	2	4	3	3
Разом за змістовим модулем 2	71	10	26	9	26
Усього годин за модулями	120	18	42		60

5. Теми лабораторних занять

Лабораторне заняття – форма навчального заняття, за якої студент під керівництвом викладача особисто проводить імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни. У ході лабораторних робіт студент набуває професійних компетенцій та практичних навичок роботи з комп'ютерним обладнанням відповідними програмними продуктами. За результатами виконання завдання на лабораторному занятті студенти оформляють індивідуальні звіти про його виконання та захищають ці звіти перед викладачем (табл. 5.1).

Перелік тем лабораторних занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Класичне ілюстрування			
<i>Тема 1.</i> Вступ до ілюстрування. Робоче місце ілюстратора. Елементи друкованого видання, що потребують ілюстрацій	<i>Завдання 1.</i> Ознайомлення із сучасною ілюстрацією	4	Основна: [2; 3; 5, 9]. Інформаційні ресурси: [24; 25; 27]
<i>Тема 2.</i> Інструменти та матеріали для створення ілюстрацій. Техніки створення ілюстрацій за допомогою інструментів та матеріалів	<i>Завдання 2.</i> Техніка моно-типії. <i>Завдання 3.</i> Техніка малювання аквареллю. <i>Завдання 4.</i> Техніка малювання пастеллю	12	Основна: [1; 3 – 8]. Інформаційні ресурси: [23; 25 – 27]
Змістовий модуль 2 Ілюстрування із використанням програмного забезпечення			
<i>Тема 3.</i> Аналіз стилів відомих ілюстраторів. Розроблення власного стилю. Основи малювання (пропорції, світло, тінь). Основи скетчингу. Колір в ілюстрації (робота з колірним кругом, колір світла і тіні)	<i>Завдання 5.</i> Техніка малювання гуашшю	6	Основна: [2 – 7; 9]. Додаткова: [13; 14]
<i>Тема 4.</i> Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій	<i>Завдання 6.</i> Техніка створення ілюстрацій з пластиліну	6	Основна: [4]
<i>Тема 5.</i> Комікс. Створення персонажів для друкованих та електронних видань (статичних та анімованих). Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій	<i>Завдання 7.</i> Техніка створення коміксу: створення персонажів. <i>Завдання 8.</i> Техніка створення коміксу: складання смуг коміксу. <i>Завдання 9.</i> Техніка створення коміксу: цифрове оброблення коміксу	4	Основна: [1; 6; 9]. Інформаційні ресурси: [23; 27]

1	2	3	4
<i>Тема 6.</i> Техніки малювання у растрових та векторних редакторах. Використання фільтрів та плагінів для створення візуальних ефектів	<i>Завдання 10.</i> Відцифрування та ретушування ілюстрацій. Колажування	6	Основна: [1; 10]. Інформаційні ресурси: [23; 24]
<i>Тема 7.</i> Техніки перетворення намальованих та пластилінових ілюстрацій до цифрової форми. Ілюстрації як метафори у інтерфейсі користувача (піктограми, елементи навігації)	<i>Завдання 11.</i> Створення цифрових ілюстрацій у векторних та растрових графічних редакторах	4	Основна: [1; 10]. Інформаційні ресурси: [23; 25]
Усього годин		42	

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 50 % (60 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (120 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до лабораторних

занять; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю; систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до заліку.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
Класичне ілюстрування				
<i>Тема 1.</i> Вступ до ілюстрування. Робоче місце ілюстратора. Елементи друкованого видання, що потребують ілюстрацій	1. Ознаки стилю в роботах відомих ілюстраторів. 2. Жанри в ілюстрації. 3. Напрями живопису	7	Презентація результатів	Основна: [2; 3; 5, 9]. Інформаційні ресурси: [24; 25; 27]
<i>Тема 2.</i> Інструменти та матеріали для створення ілюстрацій. Техніки створення ілюстрацій за допомогою інструментів та матеріалів	1. Нестандартні техніки ілюстрування	18	Презентація результатів	Основна: [2; 4; 8]
Усього за змістовим модулем 1		25		

1	2	3	4
Змістовий модуль 2 Ілюстрування із використанням програмного забезпечення			
<i>Тема 3.</i> Аналіз стилів відомих ілюстраторів. Розроблення власного стилю. Основи малювання (пропорції, світло, тінь). Основи скетчингу. Колір в ілюстрації (робота з кольорним кругом, колір світла і тіні)	1. Пропорція та диспропорція у ілюструванні. 2. Паперовий та цифровий скетч: особливості створення, переваги, недоліки. 3. Створення колірної палітри для коміксу	8	Презентація результатів Основна: [10]
<i>Тема 4.</i> Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій	1. Створення цифрових ілюстрацій за допомогою Corel Painter	6	Презентація результатів Основна: [8 – 10]
<i>Тема 5.</i> Комікс. Створення персонажів для друкованих та електронних видань (статичних та анімованих). Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій	1. Фан-арт у коміксах. 2. Концепт-арт як складова процесу створення коміксу	8	Презентація результатів Основна: [7]. Додаткова [11]
<i>Тема 6.</i> Техніки малювання у растрових та векторних редакторах. Використання фільтрів та плагінів для створення візуальних ефектів	1. Поєднання растрової та векторної техніки під час створення цифрової ілюстрації	7	Презентація результатів Основна: [10]. Інформаційні ресурси: [23 – 27]

1	2	3	4	5
Тема 7. Техніки перетворення намальованих та пластилінових ілюстрацій до цифрової форми. Ілюстрації як метафори у інтерфейсі користувача (піктограми, елементи навігації)	1. Створення піктограм для електронних навчальних видань	6	Презентація результатів	Основна: [5, 6]. Інформаційні ресурси: [23 – 27]
Усього за змістовим модулем 2		35		
Усього за модулями		60		

6.1. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання студента є вибіркоким видом позааудиторної самостійної роботи студента, виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується разом зі складанням підсумкового заліку з даної навчальної дисципліни. Виконання індивідуального завдання є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з даної навчальної дисципліни.

Підготовка індивідуального завдання передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх у процесі розв'язання конкретних економічних ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних із темою індивідуального завдання.

Практична значущість індивідуального завдання полягає в обґрунтуванні реальності її результатів для потреб практики.

Комплексний системний підхід до розкриття теми роботи полягає в тому, що предмет дослідження розглядається з різних точок зору – з позицій теоретичної бази і практичних напрацювань, умов його реалізації.

У процесі виконання індивідуального завдання, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здатність до роботи та вміння творчо мислити.

Тема індивідуального завдання: "Ілюстрування книжкового видання".

Мета роботи: вивчення жанрів, напрямів та технік ілюстрування, отримання практичних навичок розроблення ілюстрацій для книжкових видань.

Об'єктом індивідуального завдання є процеси ілюстрування видання.

Індивідуальне завдання виконується студентом самостійно за консультування з викладачем протягом вивчення дисципліни відповідно до графіка навчального процесу.

Індивідуальне завдання видається викладачем на початку семестру, протягом якого вивчається дисципліна. Студент має надати індивідуальне завдання для перевірки наприкінці семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Бали за виконання враховуються під час виставлення загальної оцінки з дисципліни.

Вимоги до оформлення. Формат аркуша – А4. Поля: ліве – 30 мм; праве, верхнє та нижнє – 20 мм. Шрифт Arial, розмір шрифту для основного тексту – кг 14. Міжрядковий інтервал – множник 1,3. Не дозволяються виділення в тексті курсивом та підкреслення.

Кожен розділ розпочинають з нової сторінки. Назви розділів оформляються великими літерами по центру сторінки. Сторінки нумеруються у правому верхньому куту. На титульному аркуші номер сторінки не ставиться.

Вимоги до змісту. Індивідуальне завдання повинне складатися з таких елементів, як:

- титульна сторінка;
- зміст;
- вступ (1,5 сторінки);
- основна частина (27 – 37 сторінок);
- висновок (1,5 сторінки);
- список використаної літератури;
- додатки (за необхідності).

Вступ повинен відображати наступні елементи: актуальність теми, проблемне поле теми, мету дослідження, об'єкт, предмет, завдання, базу та методи дослідження.

Титульна сторінка. Повинна містити назву університету; назву кафедри; назву навчальної дисципліни; тему індивідуального завдання з вказівкою бази дослідження; прізвище, ініціали студента, курс, номер академічної

групи; дату подання індивідуального завдання викладачеві на перевірку (день, місяць, рік).

Зміст. Повинен відтворювати назви розділів, параграфів тощо, які розкривають тему індивідуального завдання, із зазначенням номерів сторінок, на яких вони розміщені.

Вступ. Студентом розкривається мета та сутність завдання, його значущість для професійної діяльності, підстави та вихідні дані для розробки теми індивідуального завдання.

Основна частина. Складається з 2 розділів.

Теоретична частина "Аналіз предметної області завдання".

У першому розділі викладаються основні поняття про ілюстрування. Повинно бути наведено значення термінів "ілюстрування", "види ілюстрацій", "стиль ілюстрування", "техніка ілюстрування", "жанр ілюстрування" та "напрями ілюстрування".

Розділ "Аналіз предметної області завдання" повинен містити аналіз ілюстрацій декількох різних ілюстраторів одного видання за обраним варіантом. Аналіз повинен містити відомості про стиль та техніку виконання ілюстрацій кожного ілюстратора. Необхідно вказати види ілюстрацій, які подані у виданні. Розділ має містити малюнки сторінок з ілюстраціями для кожного видання.

У першому розділі наводяться висновки, в яких вказують на обраний стиль та техніку ілюстрування, наводять пояснення щодо обраного варіанта.

Практична частина "Технологія розв'язання поставленого завдання".

Практична частина містить формулювання поставленого завдання та опис технології створення ілюстрацій. Технологія створення ілюстрації складається з двох елементів – це опис техніки ілюстрування (опис створення ілюстрацій) та електронний варіант ілюстрацій (опис створення ілюстрацій). Перелічити технічні та програмні засоби, що використовуються для виконання індивідуального завдання, і обґрунтувати їх вибір. Практична частина має містити поетапні малюнки створення ілюстрацій з описом кожного етапу.

Висновки. Містять перелік пропозицій і рекомендацій та практичні результати, одержані в індивідуальному завданні.

Список літератури. У кінці індивідуального завдання надається повний список використаних джерел, який необхідно скласти в певному порядку. Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно давати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням праць.

Додатки. Містять виготовлені сторінки видання, малюнки, які не були винесені на сторінках основної частини. Оформлення додатків необхідно виконувати згідно з вимогами державного стандарту.

Обсяг індивідуального завдання повинен становити в друкованому варіанті 20 – 25 сторінок. Орієнтовна кількість сторінок у розділах: вступ – 1 – 2 стор.; теоретична частина – 8 – 10 стор.; практична частина – 9 – 12 сторінок; висновки та рекомендації – 2 – 3 стор.

У процесі виконання завдання необхідно дотримуватись нормативно встановлених правил оформлення тексту, таблиць, формул, розрахунків, схем, малюнків.

Список використаної літератури слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

Додатки можуть бути включені за необхідності. У разі наявності кількох додатків оформляється окрема сторінка "ДОДАТКИ", номер якої є останнім, що включається до обсягу ІНДЗ. Кожен додаток починають із нової сторінки. Відповідно до вимог, додаток називають у такий спосіб: "Додаток А", "Додаток Б" і т. д. за алфавітом, за винятком букв Г, Г', Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ, при цьому написи "Додаток...", "Продовження додатка..." та "Закінчення додатка..." пишуться малими літерами з першої великої і вирівнюються по правому краю сторінки. Допускається розподіл додатків на розділи типу "Додаток А.3". Ілюстрації, таблиці, формули нумерують відповідно до назви додатка, наприклад "рис. А.3".

6.2. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Які види визначень поняття "ілюстрування" ви знаєте?
2. Яким є призначення ілюстрацій?
3. Які є види ілюстрацій?
4. Що входить до складу мінімального робочого місця ілюстратора?
5. Що входить до складу та оптимального робочого місця ілюстратора?
6. Якими є особливості малювання графітними олівцями?
7. Якими є особливості малювання кольоровими олівцями?
8. Вкажіть властивості графітних олівців інструментів та особливості техніки малювання.
9. Якими є особливості малювання акварельною фарбою?

10. Які є особливості малювання акварельними олівцями?
11. Укажіть властивості фарб та інструментів та паперу для акварелі.
12. Укажіть особливості техніки малювання аквареллю.
13. Які є особливості малювання пастеллю?
14. Укажіть властивості фарб, паперу для пастелі.
15. Укажіть особливості техніки малювання пастеллю.
16. Які ви знаєте способи закріплення малюнку на поверхні?
17. Якими є особливості малювання акрилом?
18. Укажіть властивості фарб, папір для акрилу.
19. Укажіть особливості техніки малювання акрилом.
20. Якими є особливості створення ілюстрацій з пластиліну?
21. Укажіть властивості пластиліну та особливості техніки створення ілюстрацій із пластиліну.
22. Які ви знаєте види пензлів для малювання?
23. У чому полягають відмінності, переваги та недоліки пензлів для малювання?
24. Які ви знаєте види гумок для стирання?
25. Опишіть властивості гумок для стирання.
26. У чому полягає поняття стилю ілюстрування?
27. Які ви знаєте жанри ілюстрування?
28. Які ви знаєте напрями живопису?
29. У чому полягають особливості створення скетчу?
30. Які ви знаєте способи створення скетчів?
31. У чому полягає роль кольору в ілюстрації?
32. Якими є основні аспекти створення колірної гами для ілюстрації?
33. Якими повинні бути кольори світла?
34. Якими повинні бути кольори тіні?
35. Якими є основні етапи історії виникнення коміксу?
36. У чому полягає відмінність етапів в історії виникнення коміксу?
37. Які ви знаєте види коміксів?
38. Які ви знаєте стильові вимоги до створення коміксів?
39. Які ви знаєте техніки створення коміксу?
40. Яку назву мають елементи, які вказують на розмову між героями?
41. Які ви знаєте програмні засоби для створення растрових ілюстрацій?
42. Які ви знаєте програмні засоби для створення векторних ілюстрацій?

43. Які ви знаєте апаратні засоби для створення ілюстрацій?
44. Які ви знаєте апаратні засоби для оброблення ілюстрацій?
45. Які ви знаєте програмні засоби для оброблення ілюстрацій?
46. У яких випадках потрібно використовувати фільтри в ілюструванні?
47. У яких випадках потрібно використовувати плагіни в ілюструванні?
48. Які ви знаєте апаратні засоби для відцифрування ілюстрацій, наведіть їх параметри?
49. Які ви знаєте програмні засоби для відцифрування ілюстрацій, наведіть їх параметри?

7. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
- в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

8. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру (з різноманітних питань див. табл. 8.1), міні-лекції, робота в малих групах (командна робота, згуртовує група та вчить роботі в команді), семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації (підготовлені за допомогою спеціального програмного забезпечення), ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 8.1 та 8.2).

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Таблиця 8.1

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема 1.</i> Вступ до ілюстрування. Робоче місце ілюстратора. Елементи друкованого видання, що потребують ілюстрацій	Лекція проблемного характеру з питання "Роль елементів друкованого видання, що потребують ілюстрацій", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 2.</i> Інструменти та матеріали для створення ілюстрацій. Техніки створення ілюстрацій за допомогою інструментів та матеріалів	Міні-лекція з питання "Нестандартні техніки малювання"
<i>Тема 3.</i> Аналіз стилів відомих ілюстраторів. Розроблення власного стилю. Основи малювання (пропорції, світло, тінь). Основи скетчингу. Колір в ілюстрації (робота з колірним кругом, колір світла і тіні)	Лекція проблемного характеру з питання "Роль стилю в оформленні видання", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 4.</i> Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій	Міні-лекція з питання "Технічні інструменти, як допомога в створенні ілюстрацій", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 5.</i> Комікс. Створення персонажів для друкованих та електронних видань (статичних та анімованих). Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій	Лекція проблемного характеру з питання "Роль фільтрів та плагінів у створенні якісних ілюстрацій", робота в малих групах, презентація результатів

1	2
Тема 6. Техніки малювання у растрових та векторних редакторах. Використання фільтрів та плагінів для створення візуальних ефектів	
Тема 7. Техніки перетворення намальованих та пластилінових ілюстрацій до цифрової форми. Ілюстрації, як метафори у інтерфейсі користувача (пиктограми, елементи навігації)	Лекція проблемного характеру з питання "Ілюстрації як метафори у інтерфейсі користувача"

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Метод Дельфі використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. Під час вибору управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і приймають управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

Комп'ютерна симуляція (гра) – це метод навчання, що спирається на використання спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких можливе віртуальне моделювання бізнес-процесу. Студенти можуть змінювати параметри й дані, приймати рішення та аналізувати наслідки таких рішень. Метою використання даного методу є розвиток системного мислення студентів, їх здібностей до планування, формування вмінь розпізнавати й аналізувати проблеми, порівнювати й оцінювати альтернативи, приймати оптимальні рішення й діяти в умовах обмеженого часу.

Метод сценаріїв полягає в розробленні ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Таблиця 8.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
Тема 1. Вступ до ілюстрування. Робоче місце ілюстратора. Елементи друкованого видання, що потребують ілюстрацій	Проблемна лекція з питання: "Ознаки стилю в роботах відомих ілюстраторів"	Семінари-дискусії, презентації

1	2	3
<i>Тема 1.</i> Вступ до ілюстрування. Робоче місце ілюстратора. Елементи друкованого видання, що потребують ілюстрацій	Презентація студентами автобіографій відомих ілюстраторів та найбільш ілюстрованих видань (завдання 1, 2)	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 5.</i> Комікс. Створення персонажів для друкованих та електронних видань (статичних та анімованих). Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій	Мозкова атака зі створення концепції коміксу (завдання 7)	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 5.</i> Комікс. Створення персонажів для друкованих та електронних видань (статичних та анімованих). Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій	Рольова гра "Створення коміксу в команді": студенти виконують ролі ілюстраторів, спеціалістів із леттерингу, контуровників, кольористів (завдання 7 – 9)	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 5.</i> Комікс. Створення персонажів для друкованих та електронних видань (статичних та анімованих). Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій	Робота в малих групах при виконанні лабораторних робіт зі створення коміксу	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод сценаріїв, презентації

9. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, лабораторні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно

до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів.

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- перевірка есе за заданою тематикою;
- проведення поточного тестування;
- проведення письмової контрольної роботи;
- експрес-опитування.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового заліку.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової

знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться 2 рази за семестр. Тест включає запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового заліку.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Зразок питань у тестах поточного та модульного контролю

1. Основне призначення ілюстрації полягає в:

- а) заповненні пробільних елементів тексту;
- б) поясненні чи декоруванні текстової інформації;
- в) розважанні цільової аудиторії.

2. Що з переліченого далі не є ілюстрацією:

- а) фронтиспис;
- б) малюнки на полях;
- в) математичні формули;
- г) заставка;
- д) кінцівка.

3. Особливістю якої фарби є швидке висихання та неможливість подальшого розведення:

- а) акварелі;
- б) гуашу;
- в) масла;
- г) акрилу.

Проміжний тестовий контроль

Проміжний тестовий контроль проводиться один раз за семестр. Під час проведення поточного тестування визначається рівень знань студентів з теоретичних питань навчальної дисципліни.

Тестові завдання охоплюють провідні теми, які вивчаються в межах навчальної дисципліни та згруповані за двома модулями, кожен з яких складається з тестових завдань різного рівня складності.

Формат тестових завдань поділяється на:

завдання закритої форми із запропонованими відповідями, із яких вибирають одну правильну;

завдання відкритої форми з вільно-конструйованими відповідями.

Тестові завдання розрізняються за принципом побудови відповіді.

I. *Альтернативні* тестові завдання передбачають наявність двох варіантів відповіді типу "так-ні"; "правильно-неправильно" тощо, їх використовують для перевірки правильності вибору або прийняття рішення в згорнутій формі.

II. Тестові завдання *на відновлення відповідності частин* становлять модифікацію тестових завдань з множинним вибором і подаються

у вигляді двох чи більше колонок слів, фраз, графічних зображень, цифрових або літерних позначень тощо.

III. Тестові завдання *на порівняння і протиставлення (на аналіз взаємозв'язку)* рекомендуються для перевірки вмінь виявляти розпізнавальні ознаки різних явищ, ситуацій тощо.

IV. Тестові завдання з *множинними відповідями* "правильно-неправильно" передбачають, що відповіді або рішення можуть бути тільки правильними або неправильними. За ними тестується глибина знань, розуміння різних аспектів явищ, процесів тощо.

V. Тестові завдання *на визначення причинної залежності* використовуються при необхідності перевірки розуміння певної причинної залежності між двома явищами. Спочатку необхідно визначити, правильне чи неправильне кожне з двох тверджень окремо, а лише потім, якщо обидва неправильні, визначити, правильна чи неправильна причинна залежність між ними.

VI. Тестові завдання *на відтворення правильної послідовності*, які потребують переструктурування даних або елементів будь-якої комбінації, використовуються в разі тестування вмінь та знань правильної послідовності дій, а також знань загальноприйнятих формулювань визначень, правил, законів, фрагментів нормативних документів тощо.

VII. Тестові завдання *відкритого типу* передбачають вільні відповіді тестованих, є завданнями без запропонованих варіантів відповідей і використовуються для виявлення знань термінів, визначень, понять і т. д.

Тестові завдання для проміжного тестового контролю обираються за відповідними модулями з загального переліку.

Тестове завдання містить запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються такі критерії; оцінка "відмінно" – 90 – 100 % правильних відповідей; оцінка "добре" – 75 – 89 % правильних відповідей; оцінка "задовільно" – 55 – 74 % правильних відповідей; оцінка "незадовільно" – менше ніж 55 % правильних відповідей.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 10.1.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання	Рівень сформованості компетентностей			
				Форми контролю	Макс бал		
1	2	3	4	5	6		
Змістовий модуль 1. Класичне ілюстрування					30		
Знання, вміння та навички щодо виявлення стилю ілюстрування Здатність вибирати і застосовувати ілюстрації на етапі додрукарської підготовки для різних видів видань	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Вступ до ілюстрування. Робоче місце ілюстратора. Елементи друкованого видання, що потребують ілюстрацій	Робота на лекції	1
			4	Лабораторне заняття	Лабораторне заняття 1. Знайомство із сучасною ілюстрацією	Захист лабораторної роботи 1	4
		СРС	7	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, дослідження проблем, щодо ілюстрування видання		
		2	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Інструменти та матеріали для створення ілюстрацій. Техніки створення ілюстрацій за допомогою інструментів та матеріалів	Робота на лекції
	2			Лабораторне заняття	Лабораторне заняття 2. Техніка монотипії	На другому навчальному тижні захист лабораторної роботи не відбувається	
	СРС		3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, опрацювання питанні, що стосується елементів друкованого видання		
	3		Ауд.	2	Лабораторне заняття	Лабораторне заняття 3. Техніка малювання акварелі	Захист лабораторної роботи 2
		СРС		3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, ознайомлення з особливостями технік створення ілюстрацій за допомогою інструментів	
4		Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Інструменти та матеріали для створення ілюстрацій. Техніки створення ілюстрацій за допомогою інструментів та матеріалів	Робота на лекції	1

1		2	3		4		5	6
				2	Лабораторне заняття	Лабораторне заняття 3. Техніка малювання акварелі	На четвертому навчальному тижні захист лабораторної роботи не відбувається	
			CPC	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, вивчення технік створення ілюстрацій за допомогою матеріалів		
	Здатність використовувати властивості фарб, інструментів та паперу для технік малювання. Вибирати і застосовувати нестандартні техніки створення ілюстрацій	5	Ауд.	2	Лабораторне заняття	Лабораторне заняття 4. Техніка малювання пастеллю	Захист лабораторної роботи 3	5
			CPC	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, вивчення технік створення ілюстрацій за допомогою матеріалів		
Знання, вміння та навички щодо особливостей використання програмного забезпечення для створення ілюстрацій	Здатність вибирати і застосовувати колірні гами в ілюстраціях	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Інструменти та матеріали для створення ілюстрацій. Техніки створення ілюстрацій за допомогою інструментів та матеріалів	Робота на лекції	1
						Письмова контрольна робота за Змістовим модулем 1	Письмова контрольна робота	8
			2	Лабораторне заняття	Лабораторне заняття 4. Техніка малювання пастеллю	На шостому навчальному тижні захист лабораторної роботи не відбувається		
		CPC	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, вивчення особливостей змістовного технік створення ілюстрацій			
		7	Ауд.	2	Лабораторне заняття	Лабораторне заняття 5. Техніка малювання гуашшю	Захист лабораторної роботи 4	5
		CPC	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять та колоквиуму			

1	2	3	4		5	6	
Змістовий модуль 2. Ілюстрування із використанням програмного забезпечення						70	
Знання, вміння та навички щодо особливостей використання програмного забезпечення для створення ілюстрацій	Вибирати і застосовувати кольори світла та тіні	8	Ауд.	2	Лекція Тема 3. Аналіз стилів відомих ілюстраторів. Розроблення власного стилю. Основи малювання (пропорції, світло,тінь). Основи скетчингу. Колір в ілюстрації (робота з колірним кругом, колір світла і тіні)	Робота на лекції	1
			СРС	3	Підготовка до занять Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання індивідуального завдання (в рамках самостійної роботи) за темою: "Ілюстрування видання"		
			СРС	4	Лабораторне заняття Лабораторне заняття 6. Техніка створення ілюстрацій з пластиліну	Захист лабораторної роботи 5	5
Здатність створювати цифрові ілюстрації за допомоги Corel Painter. Здатність створювати растрові ілюстрації		9	Ауд.	2	Лабораторне заняття Лабораторне заняття 6. Техніка створення ілюстрацій з пластиліну	На дев'ятому тижні захист лабораторної роботи не відбувається	
			СРС	4	Підготовка до занять Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, дослідження властивостей пластиліну		
		10	Ауд.	2	Лекція Тема 4. Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій	Робота на лекції	1
			СРС	3	Підготовка до занять Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, дослідження питання щодо технік роботи з пластиліном		
			Ауд.	4	Лабораторне заняття Лабораторне заняття 7. Техніка створення коміксу: створення персонажів	Захист лабораторної роботи 6	8
		11	Ауд.	2	Лабораторне заняття Лабораторне заняття 8. Техніка створення коміксу: складання смуг коміксу	Захист лабораторної роботи 7	7
СРС	3		Підготовка до занять Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, дослідження питання щодо технік роботи з коміксами				

Продовження табл. 10.1

1	2	3	4		5	6	
Здатність створювати персонажів для електронних видань	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Комікс. Створення персонажів для друкованих та електронних видань (статичних та анімованих). Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій	Робота на лекції	1
			2	Лабораторне заняття	Лабораторне заняття 8. Техніка створення коміксу: складання смуг коміксу	На дванадцятому тижні захист лабораторної роботи не відбувається	
		СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, дослідження питання щодо технік роботи з коміксами		
Здатність поєднувати растрову та векторну техніку при створенні цифрової ілюстрації	13	Ауд.	2	Лабораторне заняття	Лабораторне заняття 9. Техніка створення коміксу: цифрова обробка коміксу	Захист лабораторної роботи 8	4
		СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, дослідження питання щодо технік роботи з коміксами		
Здатність використовувати фільтри та плагіни для створення візуальних ефектів	14	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Техніки малювання у растрових та векторних редакторах. Використання фільтрів та плагінів для створення візуальних ефектів	Робота на лекції	1
			2	Лабораторне заняття	Лабораторне заняття 9. Техніка створення коміксу: цифрова оброблення коміксу	На чотирнадцятому тижні захист лабораторної роботи не відбувається	
		СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, дослідження питання перетворення ілюстрацій до цифрової форми		
Здатність перетворювати намальовані та пластилінові ілюстрації до цифрової форми	15	Ауд.	4	Лабораторне заняття	Лабораторне заняття 10. Відцифрування та ретушування ілюстрацій. Колажування	Захист лабораторної роботи 9	7
		СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, дослідження методів ретушування ілюстрацій Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання есе за темою з самостійної роботи	Перевірка есе	9

Закінчення табл. 10.1

1		2	3		4	5	6
Здатність створювати піктограми для електронних навчальних видань	16	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Техніки перетворення намальованих та пластилінових ілюстрацій до цифрової форми. Ілюстрації як метафори у інтерфейсі користувача (піктограми, елементи навігації)	Робота на лекції	1
					Письмова контрольна робота за Змістовим модулем 2	Письмова контрольна робота	15
		2	Лабораторне заняття	Лабораторне заняття 11. Створення цифрових ілюстрацій у векторних та растрових графічних редакторах	Захист лабораторної роботи 10	5	
		СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, дослідження питання створення іконок до електронного видання		
Здатність використовувати інструменти та фільтри для обробки цифрових ілюстрацій	17	Ауд.	2	Лабораторне заняття	Лабораторне заняття 11. Створення цифрових ілюстрацій у векторних та растрових графічних редакторах	Захист лабораторної роботи 11	5
		СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять, дослідження інтерфейсів користувача. Підготовка до заліку		
Усього годин			120	Загальна максимальна кількість балів з дисципліни			100
				з них			
				поточний контроль:			75
				підсумковий контроль:			25

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 10.2.

Таблиця 10.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота							Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	
5	17	6	16	5	17	10	
Письмова контрольна робота			Письмова контрольна робота				
8			15				

Примітка. T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 10.3.

Таблиця 10.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Тижні	лекції	лабораторні	Есе (в рамках самостійної роботи)	Письмова контрольна робота	Усього
1		2	3	4	5	6	7
ЗМ 1	Тема 1	1 тиждень	1	4			5
	Тема 2	2 тиждень	1				1
		3 тиждень		4			4
	Тема 2	4 тиждень	1				1
		5 тиждень		5			5
	Тема 2	6 тиждень	1				1
		7 тиждень		5		8	12

	1	2	3	4	5	6	7
ЗМ 2	Тема 3	8 тиждень	1				1
		9 тиждень					
	Тема 4	10 тиждень	1	8			9
		11 тиждень		7			7
	Тема 5	12 тиждень	1				1
		13 тиждень		4			4
	Тема 6	14 тиждень	1				1
		15 тиждень		7	9		16
	Тема 7	16 тиждень	1	5			6
		17 тиждень		5		15	20
Усього			9	59	9	23	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 12.4).

Таблиця 10.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Волков Н. Н. Цвет в живописи / Н. Н. Волков. – Москва : Искусство, 1965. – 196 с.
2. Калле П. Карандаш. Искусство владения техникой / П. Калле. – Москва : Попурри, 2003. – 160 с.
3. Ли Н. Рисунок. Основы учебного академического рисунка / Н. Ли. – Москва : Эксмо, 2006. – 480 с.
4. Одноралов Н. В. Материалы в изобразительном искусстве. / Н. В. Одноралов. – Москва : Просвещение, 1983. – 144 с.
5. Станьер П. Практический курс рисования / П. Станьер, Т. Розенберг. – Москва : Попурри, 2005. – 432 с.
6. Харт К. Анатомия для художника. Совсем просто / К. Харт. – Москва : Попурри, 2008. – 144 с.
7. Харт К. Как нарисовать персонажей комиксов / К. Харт. – Москва : Попурри, 2001. – 144 с.
8. Ходдинотт Б. Рисование для "чайников" / Б. Ходдинотт – Москва : Диалектика ; Вильямс, 2010. – 288 с.
9. Шматова О. Самоучитель по рисованию акварелью / О. Шматова. – Москва : Эксмо, 2007. – 80 с.
10. Loomis A. Creative Illustration / A. Loomis – First Edition edition Viking Press, 1947. – 300 p.

11.2. Додаткова

11. Адамов Е. Б. Иллюстрирование художественной литературы / Е. Б. Адамов. – Москва : Книга, 1959. – 88 с.
12. Вибер Ж. Живопись и ее средства / Ж. Вибер. – Москва : Сварог и К°, 2000. – 232 с.
13. Виннер А. В. Масляная живопись и ее материалы / А. В. Виннер ; под ред. М. С. Сарьяна. – 2-е изд., доп. – Москва : Профиздат, 1960. – 96 с. : ил.
14. Волков Н. Н. Композиция в живописи / Н. Н. Волков. – Москва : Искусство, 1978. – 263 с.

15. Герчук Ю. Я. История графики и искусства книги : учеб. пособ. для студентов вузов / Ю. Я. Герчук. – Москва : Аспект Пресс, 2000. – 317 с.
16. Дегтярев А. Р. Изобразительные средства рекламы: слово, композиция, стиль, цвет / А. Р. Дегтярев. – Москва : Фаир-Пресс, 2006. – 256 с.
17. Епифанов Г. Д. Методика иллюстрирования классических произведений : конспект лекций / Г. Д. Епифанов. – Ленинград : Моск. полигр. ин-т, 1961. – 22 с.
18. Кирцер Ю. М. Рисунок и живопись : учеб. пособ. / Ю. М. Кирцер. – 4-е изд., стер. – Москва : Высшая школа, 2001. – 272 с. : ил.
19. Назайкин А. Н. Иллюстрирование рекламы / А. Н. Назайкин. – Москва : Эксмо, 2004. – 480 с.
20. Подобедова О. И. О природе книжной иллюстрации / О. И. Подобедова. – Москва : Советский художник, 1973. – 336 с.
21. Смирнов Г. Б. Живопись : учеб. пособ. для студентов худож.-граф. фак-та / Г. Б. Смирнов. – Москва : Просвещение, 1975. – 143 с.
22. Фаворский В. А. О рисунке. О композиции / В. А. Фаворский. – Москва : Фрунзе, 1966. – 77 с.

11.3. Інформаційні ресурси

23. Дитяча книга [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kidpix.livejournal.com/>.
24. Міжнародне портфоліо ілюстраторів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.behance.net/>.
25. Портфоліо ілюстраторів Росії та СРСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://illustrators.ru>.
26. Проект Елены Герчук "Книжки как книжки" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kak.ru/columns/booksasbooks/a9930>.
27. Рекомендації з організації робочого процесу ілюстратора від Яни Франк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://miuinau.livejournal.com/>.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Ілюстрування" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Вступ до ілюстрування. Робоче місце ілюстратора. Елементи друкованого видання, що потребують ілюстрацій					
Призначення ілюстрацій. Поняття про види ілюстрацій	Вибирати і застосовувати ілюстрації на етапі додрукарської підготовки для різних видів видань	Загальні відомості про "ілюстрування". Робоче місце ілюстратора. Поняття стилю ілюстрування. Ознаки стилю в роботах відомих ілюстраторів. Жанри в ілюстрації. Напрями живопису	Вибирати і застосовувати різні стилі в ілюструванні різних видів видань. Вибирати і застосовувати різні жанри та напрями в ілюструванні різних видів видань	Аргументована взаємодія з авторами під час вибору стилю ілюстрування різних видів видань. Аргументована взаємодія з авторами під час вибору жанру та напрями ілюстрування різних видів видань. Активна участь в команді учасників додрукарської підготовки з пропозиціями щодо розміщення ілюстрацій за їх видами. Аргументована взаємодія з авторами під час формування змісту ілюстрування. Аргументована взаємодія з головним редактором під час вибору робочого місця ілюстратора	Пошук сучасніших жанрів в ілюструванні. Точний прогноз результатів ілюстрування під час створення різних видів видань. Професійна підготовка фахівців додрукарської підготовки. Вибір іншого стилю ілюстрування у разі незадовільного результату

1	2	3	4	5	6
Тема 2. Інструменти та матеріали для створення ілюстрацій. Техніки створення ілюстрацій за допомоги інструментів та матеріалів					
Особливості техніки створення ілюстрацій	Інструменти та матеріали для створення ілюстрацій	Допоміжні добавки для покращення властивостей фарби. Властивості фарб, інструментів, паперу для технік малювання. Особливості пензлів для малювання, їх види та властивості. Особливості гумок для стирання, їх види та властивості. Нестандартні техніки ілюстрування	Вибирати і застосовувати інструменти та матеріали для створення ілюстрацій. Вибирати і застосовувати техніки створення ілюстрацій. Використовувати властивості фарб, інструментів та паперу для технік малювання. Вибирати і застосовувати нестандартні техніки створення ілюстрацій	Аргументована взаємодія з авторами при виборі матеріалів для створення ілюстрацій. Аргументована взаємодія з авторами при виборі технік для створення ілюстрацій. Уточнити характеристики пристроїв і машин, на яких планується друкувати тираж	Пошук сучасніших інструментів в ілюструванні. Вибір іншої техніки ілюстрування у разі незадовільному результаті
Тема 3. Аналіз стилів відомих ілюстраторів. Розроблення власного стилю. Основи малювання (пропорції, світло, тінь). Основи скетчингу. Колір в ілюстрації (робота з колірним кругом, колір світла і тіні)					
Розроблення власного стилю	Створювати ілюстрації власного стилю. Вибирати і застосовувати колір в ілюстрації	Властивості кольору в ілюстрації. Основні аспекти створення колірної гами для ілюстрації. Способи створення паперового та цифрового скетчу: особливості створення, переваги, недоліки	Вибирати і застосовувати колірні гами в ілюстраціях. Вибирати і застосовувати кольори світла та тіні в ілюстраціях. Застосовувати пропорції та диспропорції в ілюструванні. Створювати паперові та цифрові скетчі	Аргументоване переконання авторів у необхідності застосування власного стилю в ілюструванні. Творча взаємодія з дизайнером щодо доцільності застосування власного стилю в ілюструванні. Творча взаємодія з дизайнером щодо доцільності обрання колірної гами для ілюстрування	Ухвалення рішення про вибір колірної гами в ілюструванні. Обґрунтування і ухвалення рішення про застосування стилю в ілюструванні. Обґрунтування і ухвалення рішення щодо застосування кольорів в ілюстраціях

1	2	3	4	5	6
Тема 4. Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій					
Програмні засоби для створення растрових ілюстрацій. Програмні засоби для створення векторних ілюстрацій	Створювати растрові ілюстрації. Створювати векторні ілюстрації	Апаратні засоби для створення та оброблення ілюстрації	Створювати цифрові ілюстрації за допомоги Corel Painter. Створювати ілюстрації за допомогою апаратних засобів для створення ілюстрації. Обробляти ілюстрації за допомогою апаратних засобів	Аргументоване переконання авторів у необхідності застосування растрових ілюстрацій. Аргументоване переконання авторів у необхідності застосування векторних ілюстрацій. Творча взаємодія з дизайнером щодо доцільності обрання програмних засобів створення ілюстрації. Творча взаємодія з дизайнером щодо доцільності обрання апаратних засобів створення ілюстрації. Творча взаємодія з дизайнером щодо доцільності обробки ілюстрацій за допомогою апаратних засобів ілюстрування	Самостійний вибір програмних засобів створення ілюстрації. Самостійний вибір апаратних засобів створення ілюстрації. Обґрунтування і ухвалення рішення про застосування растрових ілюстрацій. Обґрунтування і ухвалення рішення про застосування векторних ілюстрацій
Тема 5. Комікс. Створення персонажів для друкованих та електронних видань (статичних та анімованих). Огляд програмних засобів та технічних інструментів для створення ілюстрацій					
Особливості створення персонажів для друкованих та електронних видань	Створювати персонажів для друкованих та електронних видань	Поняття комікс Техніки створення коміксу. Фан-арт у коміксах. Концепт-арт як складова процесу створення коміксу	Створювати статичних та анімованих персонажів. Створення коміксів. Створення коміксів за різними техніками. Створення концепт-арт коміксу	Творча взаємодія з дизайнером щодо концепт-арт коміксу. Творча взаємодія з дизайнером про техніки створення колажу	Обґрунтування і ухвалення рішення про використання в коміксах персонажів. Творчий підхід до розроблення персонажів коміксу

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Техніки малювання у растрових та векторних редакторах. Використання фільтрів та плагінів для створення візуальних ефектів					
Техніки створення ілюстрацій у растрових редакторах. Техніки створення ілюстрацій у векторних редакторах	Використання фільтрів та плагінів для створення візуальних ефектів	Техніки малювання у растрових та векторних редакторах. Поєднання растрової та векторної техніки під час створення цифрової ілюстрації	Створювати ілюстрації у растрових редакторах. Створювати ілюстрації у векторних редакторах. Використовувати фільтри та плагіни для створення візуальних ефектів. Поєднувати растрову та векторну техніку під час створення цифрової ілюстрації	Обговорити з дизайнером можливість використання фільтрів та плагінів для посилення виразності ілюстрацій. Спільно з автором обговорювати необхідність поєднання растрової та векторної технік у створенні ілюстрацій	Приймати рішення про досягнення цілей під час використання фільтрів та плагінів для створення візуальних ефектів. Пошук нових підходів до створення векторних або растрових ілюстрацій. Теоретична і практична підготовка фахівців з використання растрової та векторної графіки
Тема 7. Техніки перетворення намальованих та пластилінових ілюстрацій до цифрової форми. Ілюстрації як метафори у інтерфейсі користувача (піктограми, елементи навігації)					
Особливості використання апаратних засобів для відцифрування ілюстрацій	Техніки перетворення намальованих та пластилінових ілюстрацій до цифрової форми	Особливості ретушування оцифрованих ілюстрацій. Особливості використання інструментів та фільтрів для оброблення цифрових ілюстрацій	Перетворювати намальовані та пластилінові ілюстрації до цифрової форми. Створювати, редагувати і застосовувати векторні об'єкти для отримання фігур. Створювати піктограми для електронних навчальних видань. Ретушувати оцифровані ілюстрації. Використовувати інструменти та фільтри для обробки цифрових ілюстрацій	Рекомендації авторам щодо ретушування відцифрованих ілюстрацій. Спільно з автором обговорювати необхідність ретушування оцифрованих ілюстрацій. Обговорити з дизайнером можливість використання апаратних засобів для оцифрування ілюстрацій	Приймати рішення про досягнення цілей під час ретушування відцифрованих ілюстрацій. Пошук нових підходів до ретушування відцифрованих ілюстрацій

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	9
5. Теми лабораторних занять.....	11
6. Самостійна робота.....	13
6.1. Індивідуальне завдання.....	16
6.2. Контрольні запитання для самодіагностики	19
7. Індивідуально-консультативна робота	21
8. Методи навчання	21
9. Методи контролю	25
10. Розподіл балів, які отримують студенти	29
11. Рекомендована література.....	37
11.1. Основна	37
11.2. Додаткова	37
11.3. Інформаційні ресурси.....	38
Додатки.....	39

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ІЛЮСТРУВАННЯ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
186 "Видавництво та поліграфія"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Пушкар** Олександр Іванович
Андрющенко Тетяна Юріївна

Відповідальний за видання *О. І. Пушкар*

Редактор *В. О. Бутенко*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2017 р. Поз. № 117 ЕВ. Обсяг 44 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*